«ЕКОНОМІКО-СОЦІАЛЬНІ ВІДНОСИНИ В ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СФЕРІ ОБСЛУГОВУВАННЯ»

Тези доповідей
VIII Міжнародної науково-практичної конференції
(23-24 квітня 2026 року, м. Львів)

За загальною редакцією
Наталії ПАВЛЕНЧИК

Львів
ЛДУФК ім. Івана Боберського
2026

УДК 796.42-057.874:316.62

ЛЕГКА АТЛЕТИКА ЯК ЧИННИК ІНТЕГРАЦІЇ ДИТИНИ В СОЦІАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Юлія Товт
магістрантка

Тетяна Курчаба
кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент

Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського (Україна)

Соціальна активність молоді є важливим показником її готовності до участі в суспільному житті й ухваленні відповідальних рішень. Формування цієї якості відбувається під впливом багатьох чинників, серед яких вагоме місце посідає фізичне виховання. Сучасні підходи до організації освітнього процесу передбачають орієнтацію на розвиток соціально-емоційного навчання, яке формує в учнів навички співпраці, адаптації та відповідальності [1, с. 7-8]. Легка атлетика як базовий вид спорту в шкільній програмі має значний потенціал для розвитку цих якостей.

Соціальна активність особистості виявляється в різних сферах життєдіяльності й охоплює мотиваційний, когнітивний, операційний й рефлексивний компоненти. Мотиваційний компонент відображає бажання брати участь у суспільному житті, когнітивний передбачає знання про способи такої участі, операційний виявляється у вмінні реалізовувати соціальні ініціативи, а рефлексивний — у здатності аналізувати власну соціальну поведінку [1, с. 10]. Індивідуальні види легкої атлетики, такі як біг, стрибки й метання, вимагають від школяра особистої відповідальності за результат, формують цілеспрямованість, наполегливість й вміння долати труднощі, що є важливими передумовами для становлення соціально активної особистості [1, с. 15].

Водночас командні види легкої атлетики, зокрема естафети, створюють умови для розвитку здатності працювати в групі, узгоджувати свої дії з партнерами, підтримувати товаришів і відповідати за спільний результат. У процесі таких занять учні набувають досвіду виконання різних соціальних ролей — капітана команди, організатора, помічника вчителя, що безпосередньо впливає на формування лідерських якостей і соціальної відповідальності [2, с. 39].

© Товт Ю., Курчаба Т., 2026

Залучення школярів до організації та проведення спортивних заходів також сприяє формуванню активної громадянської позиції. Коли учні беруть на себе відповідальність за підготовку змагань, суддівство, допомогу молодшим, у них розвиваються організаторські здібності й розуміння значущості власного внеску в спільну справу [3]. Така діяльність виходить за межі власне фізичного виховання й стає чинником соціалізації в ширшому контексті. Дослідження свідчать, що застосування інтерактивних технологій у поєднанні з традиційними заняттями легкою атлетикою підвищує рівень комунікації та соціальної взаємодії. В експериментальних групах, де використовували такі підходи, спостерігалося значне зростання бажання учнів взаємодіяти в команді, як порівняти з контрольними групами [4]. Це свідчить про потенціал сучасних педагогічних технологій для активізації соціальної поведінки школярів.

Варто зазначити, що участь підлітків у спортивних заходах сприяє поліпшити соціальної інтеграції, однак безпосереднього впливу на соціальну активність у вигляді участі в громадському житті чи волонтерстві може не спостерігатися [5, с. 24]. Це пояснюється тим, що спорт сам по собі не обов'язково формує ширшу громадянську активність без цілеспрямованої педагогічної роботи, орієнтованої на розвиток суспільно значущих якостей. Отже, легка атлетика створює сприятливі передумови для формування соціальної активності молоді завдяки розвиткові особистісних якостей, соціальних навичок і досвіду колективної взаємодії. Для досягнення вищого рівня громадянської активності потрібне цілеспрямоване введення в заняття елементів, орієнтованих на участь у житті громади, волонтерство й соціальну відповідальність. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на розроблення інтегрованих програм, які поєднуватимуть спортивну підготовку з формуванням соціально активної позиції учнів.

Список використаних джерел

1. Качан О. А., Отравенко О. В., Омельченко С. О. Цікава фізкультура: унікальна модель соціалізації учнів у процесі фізичного виховання в Україні : навч.-метод. посіб. Полтава : ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», 2025. С. 7–15.
2. Качан О. А., Отравенко О. В. Проєктна діяльність у фізичному вихованні: реалізація концепції «Цікава фізкультура» як важливого інструменту соціалізації особистості. *Соціальна педагогіка: теорія та практика.* 2025. № 1. С. 37–48.
3. Пліч-о-пліч. Всеукраїнські шкільні ліги — новий рівень розвитку масового спорту в Україні. Київ, 2025. URL: https://www.kmu.gov.ua/

news/plich-o-plich-vseukrainski-shkilni-lihy-novyi-riven-rozvytku-masovoho-sportu-v-ukraini (дата звернення: 20.03.2026).

4. School sports help children build resilience in Ukraine 2025. URL: https://www.unicef.org/ukraine/en/stories/school-sports-help-children-build-resilience-ukraine
5. Сприяння здоровому розвитку підлітків в Україні : звіт про дослідження зв'язку між школою та підлітками. Київ : ЮНІСЕФ Україна, 2025. С. 23–26.